

Kratka povijest razvitka Katedre za zdravstvenu ekologiju (A brief history of Medical Ecology Chair)

Vladimir Mičović

Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ

Iako je povijesni razvoj Katedre za zdravstvenu ekologiju sastavni dio razvoja i djelovanja Katedre za socijalnu medicinu i epidemiologiju te je stoga njeno povijesno djelovanje uključeno i opisano u osvrtu koji se odnosi na rad i djelovanje navedene Katedre, ipak je potrebno podsjetiti se na povijesni razvoj onog dijela preventivnih medicinskih aktivnosti koji se odnosi na predmet Higijenu, a čiji je logični i sadržajni sljedbenik Katedra za zdravstvenu ekologiju.

Današnja Katedra za zdravstvenu ekologiju na Medicinskom fakultetu u Rijeci nastala je izdvajanjem iz Katedre za socijalnu medicinu i zdravstvenu ekologiju na osnovi Odluke Fakultetskog vijeća Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci od 1. ožujka 2003. godine a njena je znanstveno-nastavna baza Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije.

Međutim, kako to često povijesno biva, slično se već dogodilo 1974. godine kada je zajednička Katedra za higijenu, epidemiologiju i javno zdravstvo podijeljena na 4 zasebna nastavna predmeta: Higijenu, Epidemiologiju, Javno zdravstvo i Medicinu rada, stoga ćemo se podsjetiti na neke povijesne detalje koji određuju znanstveno-nastavnu djelatnost iz predmeta Higijena.

Budući da je otvaranjem Medicinskog fakulteta u Rijeci godine 1955. trebalo organizirati teorijsku i praktičnu nastavu iz predmeta preventivne medicine koja uključuje higijenu, za ostvarenje te zamisli bila je prijeko potrebna uska suradnja s operativnom zdravstvenom djelatnošću, odnosno s laboratorijima za ispitivanje hrane i vode. Navedeni je cilj postignut kada je 1960. godine prof.dr. Hinko Emili izabran za pročelnika Katedre za higijenu i socijalnu medicinu, a zbog već spomenutih razloga istodobno je preuzeo i mjesto voditelja Higijensko-epidemiološke službe Zavoda za zaštitu zdravlja (današnji Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije), kao znanstveno-nastavne baze za te djelatnosti. Vrlo snažan poticaj razvoju tog predmeta dao je dolaskom na Katedru za higijenu, epidemiologiju i javno zdravstvo 1972. godine dr. Ivan Mavrović, koji će poslije postati ravnateljem Zavoda za zaštitu zdravlja. Upornim zalaganjem kod onodobnih kotarskih i općinskih čelnika, uz pomoć svojih suradnika, osmislio je bolju prepoznatljivost i vrednovanje različitih programa zaštite zdravlja stanovništva, koji se ostvaruju sustavnom higijenskom kontrolom okolišnih medija i očuvanjem kvalitete čovjekova životnog i radnog okruženja. Poznata su njegova nastojanja u rješavanju stambenih problema građana koji žive u neprikladnim uvjetima, bunkerima, ruševinama Staroga grada ili barakama.

Konac šezdesetih i početak sedamdesetih godina prošlog stoljeća obilježava intenzivni porast turističkog prometa, što je uvjetovalo naglu izgradnju hotelskih kapaciteta. Pri tome se često zanemarivao ili neadekvatno rješavao problem odvodnje otpadnih voda. U rješavanju tih problema posebno se istaknuo voditelj Odjela za ispitivanje voda i voditelj nastave predmeta Higijena, ing. Vladimir Štrcaj, koji je također kao vrsni stručnjak umnogome pridonio rješavanju složenih problema održavanja i kondicioniranja slatkih i morskih voda u bazenima za kupanje.

Nastavni i znanstveni planovi za narednih pet godina

Osnivanjem Katedre za zdravstvenu ekologiju stvoreni su preduvjeti daljnjeg razvoja zdravstveno-ekoloških, znanstvenih i nastavnih sadržaja na Studiju medicine i Studiju za diplomirane sanitarne inženjere, koji trebaju obuhvatiti sve aspekte ljudskoga zdravlja uključujući kvalitetu života, a određeni su međudjelovanjem fizikalnih, kemijskih, bioloških i socijalnih čimbenika u okolišu. Težište znanstveno-nastavnog djelovanja u budućnosti usmjerava se prema izučavanju i istraživanju teorije i prakse procjenjivanja, kontrole, prevencije i ispravljanja okolišnih čimbenika u sklopu njihova negativnog zdravstvenog učinka na sadašnje i buduće generacije. Posebno se osnažuje izučavanje metodologije praćenja čimbenika rizika u okolišu, izloženosti, i mnogobrojnih aspekata zdravstvenih učinaka. Pritom, ciljano se izučavaju modeli epidemioloških javnozdravstvenih studija, njihova interpretacija, pouzdanost rezultata analitičkih testiranja, uključujući proučavanje uzorka populacijskih istraživanja, metode uzorkovanja, te čimbenici o kojima ovisi veličina uzorka.

Posebno se planira osnaženje zdravstveno-ekoloških sadržaja koji se odnose na izučavanje demografskih promjena vezanih uz globalne promjene u okolišu uključujući njihove posljedične zdravstvene učinke, te implikacije koje imaju za budućnost sustava zdravstvene skrbi.

Katedra će u budućem razdoblju imati posebnu važnost zbog mnogobrojnosti i raznolikosti sadržaja i kolegija koje izučavaju studenti na Studiju diplomiranih sanitarnih inženjera, pa će nastavnici, sukladno sadržajnom opusu, dati znakovit doprinos reformi nastavnih sadržaja tog studija koja je trenutačno u tijeku. Oblikovanje novih profila stručnjaka u zdravstvu koji se bave problematikom okolišnog zdravlja, pomoći će da neke javnozdravstvene mjere u budućnosti dobiju mnogo veću važnost no što ju imaju danas, a to su mjere ekološkog nadzora i vrednovanje različitih aspekata kvalitete okoliša za koje se zna da imaju izravni utjecaj na ljudsko zdravlje (zrak, voda, hrana, tlo, otpad, zračenja, vibracije, buka itd.), kao i javnozdravstveni programi kvalitetne zdrave prehrane koje će određivati nacionalna prehrambena politika. Nadalje, to su programi imunizacije, stručnog prihvata i obrade ljudi u masovnim migracijama koje su često potaknute ekološkim (ne)prilikama. Uravnoteženje bioloških resursa i stabilizacija ozbiljno narušene globalne ekološke situacije zahtijeva trajni javnozdravstveni napor, te prilagodbu zdravstvenog sustava koji mora biti pripremljen i ekipiran odgovarajuće educiranim zdravstvenim djelatnicima.